

УДК 327.8 : 339.986

Пробоїв О.А.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки,
маркетингу і менеджменту
Івано-Франківський навчально-науковий інститут
менеджменту TNEU

ГЕОПОЛІТИЧНЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ УКРАЇНИ В СВІТІ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ

Proboyiv O.A.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., assistant professor of the department
of international economics, marketing and management
Ivano-Frankivsk Institute of Management TNEU

GEOPOLITICAL POSITIONING OF UKRAINE IN THE WORLD IN THE CONTEXT OF ENSURING THE GLOBAL SECURITY SYSTEM

Постановка проблеми. Володіючи значним природно-ресурсним потенціалом, багатою історико-культурною спадщиною, сприятливими природно-кліматичними умовами й родючими ґрунтами, Україна як держава в той же час характеризується недостатньо розвинутою економікою та нерациональним державним управлінням, що впродовж останніх років спричинило занепад багатьох галузей промисловості й зумовило глибоку системну кризу, яка на фоні політичних подій призвела до тотального зубожіння населення. Зазначені чинники певною мірою впливають на економічну безпеку країни й визначають її фінансову й економічну залежність від інших держав.

На фоні зазначених економічних проблем в Україні у 2014 році виникла політична ситуація, що привернула увагу усього світу. Багаторічні добросусідські економічні взаємовідносини України й Росії в період загострення політичної та економічної кризи у нашій державі почали набувати «нового забарвлення»: Російська Федерація, маючи імперські амбіції, вирішила скористатись існуючою кризовою ситуацією в Україні й почала повномасштабну політичну, економічну, а також інформаційну війну, посягаючи на територіальну цілісність й суверенітет нашої країни.

Більшість держав світу, схвалюючи європейський вибір України, підтримали українців у складній політичній та економічній ситуації, вживаючи необхідних дипломатичних та економічних заходів для припинення ескалації конфлікту. Саме тому дана проблема є особливо актуальною сьогодні, так як вона є досі невирішеною та потребує подальшого дослідження.

Зазначена проблема набула глобальних масштабів, оскільки до вирішення конфлікту долучилось багато держав, чиї економічні та політичні інтереси тісно переплітаються з європейським вибором України, а імперські амбіції зі сторони Російської Федерації почали негативно впливати на глобальну систему безпеки в світі, створюючи загрозу третьої світової війни. Зіткнення двох різних цивілізацій – капіталістичного світу з ліберально-демократичним устроєм та соціалістично-комуністичного з абсолютною диктатурою - порушили глобальну систему безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань геополітичного позиціонування України в світі та забезпечення глобальної системи безпеки присвячені праці таких відомих вчених і науковців: Б. Парахонського, Г. Яворської, К. Кононенка, О. Потехіна, І. Тодорова, А. Богатурова, С. Лаврова, Т. Шинкарука, А. Мошеса, К. Грищенко, Т. Возняк, А. Меркель.

Проте, невирішеними залишаються проблеми, пов'язані з мирним урегулюванням конфлікту між Україною та Російською Федерацією, адже подальша ескалація конфлікту веде до економічного колапсу, завдає непоправної шкоди обом країнам, ставить під сумнів глобальну систему безпеки. Саме тому ці питання потребують проведення різнопланових досліджень й вимагають залучення до їх вирішення дипломатів наймогутніших країн світу і експертів різних галузей.

Постановка завдання. Метою даної статті є висвітлення питання геополітичного та гео економічного позиціонування України в світі у контексті порушення глобальної системи безпеки на тлі загострення взаємовідносин між Україною та Росією.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожна держава розвивається в цілком реальному навколишньому економічному та політичному середовищі, а її національна економіка піддається впливу безлічі негативних внутрішніх та зовнішніх чинників. Питання національної економічної безпеки стало важливим складовим елементом організації національної економіки.

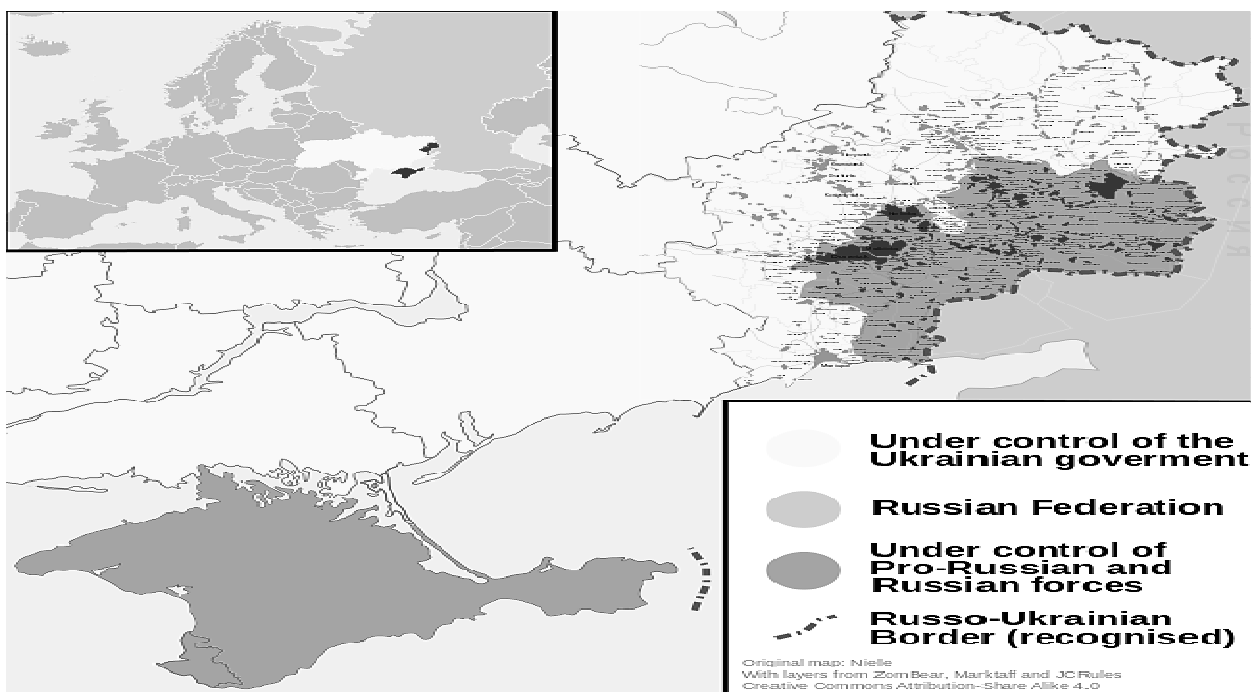
Саме поняття «національної економічної безпеки» можна визначити як ступінь захищеності економіки певної країни від руйнівного негативного впливу сукупності зовнішніх і внутрішніх чинників різного походження.

Сучасна національна економічна система та структура її національного господарства повинні бути організовані таким чином, щоб забезпечити не лише нормальне функціонування економіки, а й мінімізувати всі ризики й загрози її стійкості та стабільності, здатності до виживання і до підвищення ефективності.

Через тотальне падіння доходів населення, неконтрольоване безробіття, нестабільні ціни й велику корупцію, зниження добробуту населення й повноцінний хаос в державі український народ вийшов на Майдан. В холоді та голоді молодь України відстоювала свої права. Але, на жаль, тільки після кровопролиття, в нашій країні почалися певні зрушення: по-перше, втеча президента В.Януковича, по-друге, зміна форми правління й розкол Партії регіонів, по-третє, обрання нового президента П.Порошенка та нового складу Верховної Ради. Проте, допоки в Україні формувалась влада, Російська Федерація, маючи певні амбіції стосовно українських територій, встигла ввести власні війська й відібрати Крим без єдиного пострілу. З метою попередження розвитку аналогічного сценарію на Сході України, в державі оголосили часткову мобілізацію

Спостерігаючи за політичною ситуацією, яка складалася в нашій державі, країни Європейського союзу почали поетапно вводити певні санкції для Росії, на які вона відповіла заборонаю ввезення імпортованих продуктів з Європи на свою територію.

На даний час ми можемо спостерігати подальшу ескалацію конфлікту, який набув глобального масштабу й торкнувся питання глобальної системи безпеки. З однієї сторони, Російська Федерація виступила як країна-агресор й здійснила анексію Криму, ввела свої війська на українську територію, і таким чином порушила низку міжнародних домовленостей. Росія, володіючи могутнім військово-оборонним потенціалом, створила загрозу глобальній системі безпеки в світі. З іншого боку, Україна відстоюючи своє право на європейський вибір, заручилась підтримкою країн ЄС та США, що намагаються усіма доступними дипломатичними й економічними засобами домогтися припинення воєнних дій на Сході України й виведенню російських військ з її території. Територія російсько-української війни або політичного та військового конфлікту між Україною та Росією й невизнаними самопроголошеними республіками РК, ДНР, ЛНР зображена на рис.1. [10, с.1].

Рис. 1. Карта українсько-російського конфлікту

Джерело: запозичено автором з джерела [10, с. 1] для відображення масштабів конфлікту

Хронологію розвитку воєнних подій можна відобразити наступним чином [10, с. 1]:

1. Інцидент на Азовському морі;
2. Євромайдан;
3. Кримська окупація (22 лютого – 18 березня 2014);
4. Проросійські мітинги в Криму, що спричинили захоплення Ради АРК, вторгнення російських військ на півострів, а також «референдум», що відбувся 16 березня 2014 року;
5. Проросійські виступи на сході й початок антитерористичної операції (13 квітня – 20 червня 2014 р.);
5. Одностороннє припинення вогню (20-30 червня 2014 р.);

6. Поновлення антитерористичної операції.

Після режиму припинення вогню, яке відбулося 6 вересня, за оцінками різних міжнародних організацій, загинула більше як 331 людина. В доповіді верховного комісара ООН з прав людини Зейд Раада аль-Хусейна зазначається, що станом на 6 жовтня 2014 року щонайменше 3660 осіб загинули і 8756 отримали поранення внаслідок бойових дій на Сході України. У доповіді також згадувалось про те, що з початку бойових дій у Донецькій та Луганській областях змушені були припинити свою діяльність понад 40 тисяч малих і середніх підприємств. За даними ООН, станом на 30 вересня кількість внутрішніх переселенців в Україні сягнуло 900 тис. осіб [7, с. 1].

Помічник генерального секретаря ООН Іван Шимонович заявив, що станом на 21 вересня 2014 року зафіксовано 3543 особи (разом із жертвами падіння малайзійського літака), які загинули внаслідок конфлікту на Донбасі [14, с. 1].

Таким чином, завдана українській економіці шкода, зруйнована вщент інфраструктура більшості промислових міст Луганської й Донецької областей, а також злочини проти мирного населення через терористичні акти не підлягають фінансовому виміру й оцінці.

Українсько-російський конфлікт прямо впливає не тільки на демографічну ситуацію, але й на економічну стабільність обох держав. Втрат від припинення постачання російського газу до України зазнала не лише вітчизняна промисловість, адже наша держава за обсягами закупівель була другим партнером Російської Федерації після Німеччини, тому російська економіка втратила мільйони доларів й «вигідного клієнта».

В іноземних виданнях також була низка повідомлень про припинення співпраці різних американських та європейських компаній з російськими, й згорання ними інвестицій з метою виходу з російського ринку. Причиною таких рішень керівництвами цих компаній було не лише рекордне падіння ціни на нафту й знецінення російського рубля, але й бажання підтримати санкції з боку Заходу через дії Росії щодо України. Отже, рейтинги РФ в світі падають, знижується ціна на російську нафту, що тягне за собою падіння рівня ВВП й зростання розміру її державного боргу (табл.1).

Таблиця 1

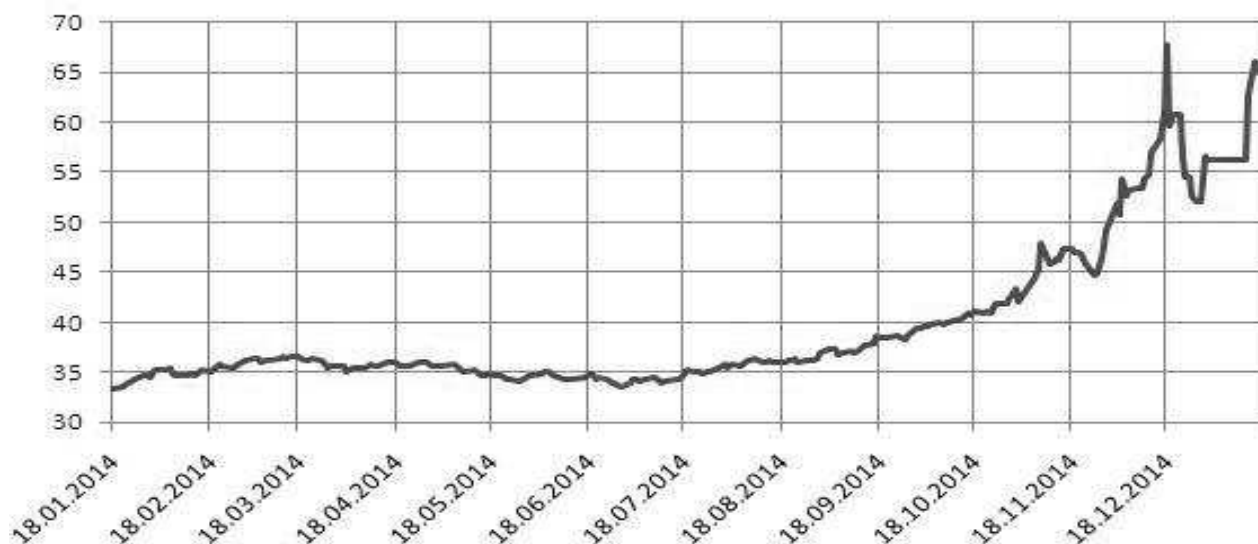
Вплив зміни ціни на нафту на економіку країн-виробників цієї сировини

Країна	Ціна для бездефіцитного бюджету, дол.	Борг/ВВП, %	Ціна, необхідна для утримання співвідношення боргу до ВВП, дол.		Ціна, необхідна, щоб співвідношення борг/ВВП було 40% через 3 роки, дол.	Резерви/держборг
			через 1 рік	через 2 роки		
Кувейт	60	11	63	69	64	102,2
ОАЕ	64	12	71	86	38	17
Катар	68	35	71	80	77	3
Саудівська Аравія	83	3	85	88	79	35,8
Росія	101	10	104	108	92	2,9
Алжир	106	9	108	109	92	14,1
Ангола	117	39	128	145	142	1,9
Ірак	126	31	131	136	133	1,3
Іран	133	11	139	141	98	3,3
Нігерія	144	10	158	182	129	6,6
Лівія	185	5	208	230	180	

Джерело: побудовано автором на основі [6, с. 1]

Економічну ситуацію в Російській Федерації ускладнює і стрімка девальвація рубля (рис. 2), адже у 2014 році російська валюта втратила більше 25% вартості відносно долара, а за останні три місяці - 16%.

За оцінками різних експертів, тільки у жовтні Центробанк Росії на підтримку рубля витратив 13-20 млрд. дол. При цьому, за перше півріччя 2014 року регулятор витратив на підтримку рубля 40 млрд. дол.

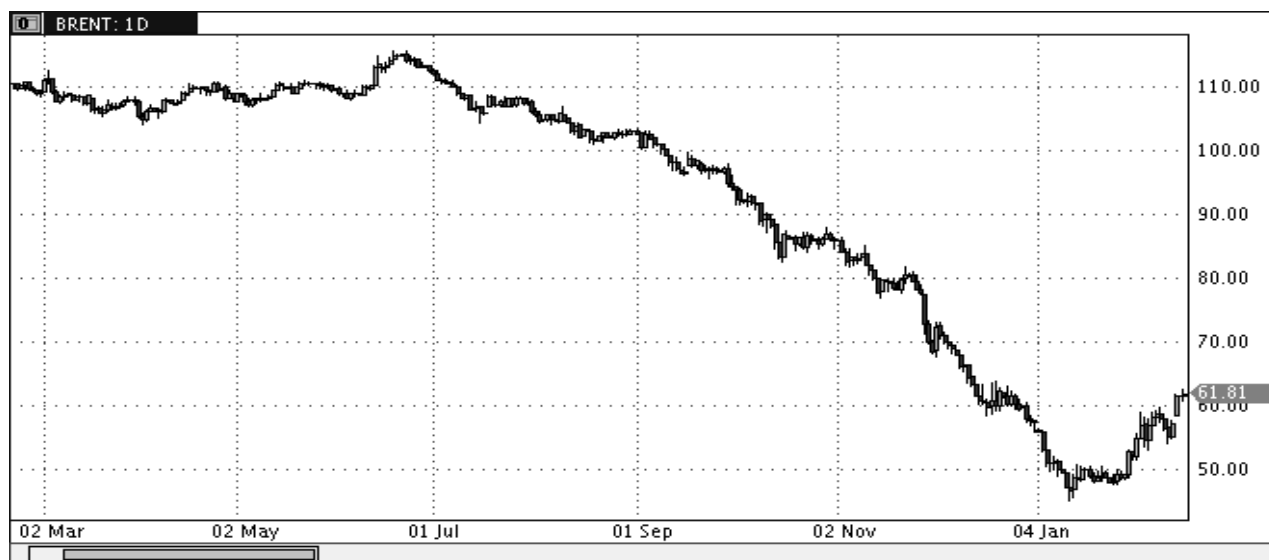

max = 67,7859 min = 33,4343 зростання за рік 94%

Рис. 2. Прогноз зміни курсу рубля відносно долара

Джерело: побудовано автором на основі [4]

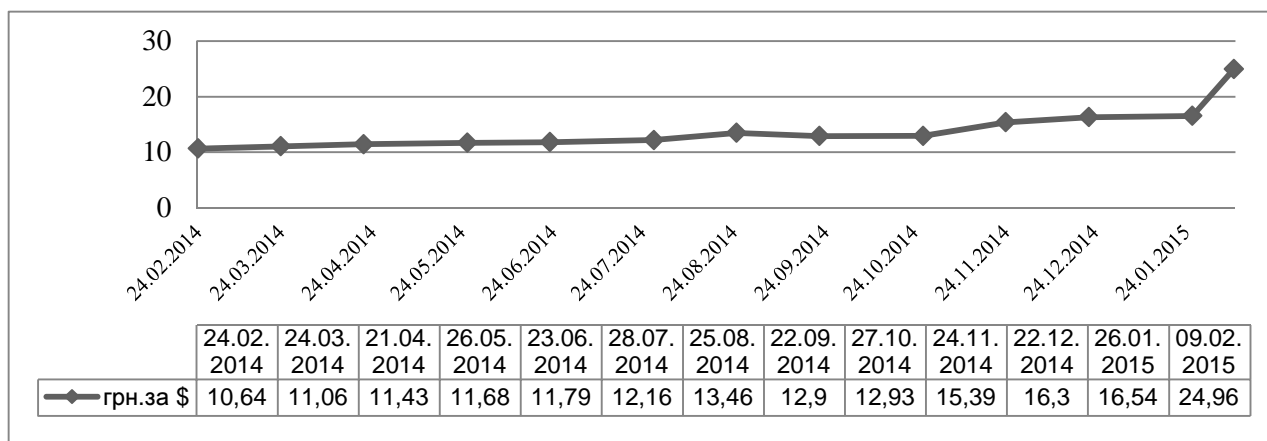
Підтримуючи європейський вибір України, а також її право на самовизначення й незалежність, США та країни Євросоюзу ввели низку економічних санкцій щодо Російської Федерації, однак жодна із них не вплинула так негативно на російську економіку, як падіння ціни нафти на світових ринках (рис.3). Закладаючи в бюджет ціну на нафту 101\$ за барель, Росія не могла спрогнозувати настільки стрімке падіння котирувань на світових нафтових біржах, що в кінцевому результаті спричинило мільярдний дефіцит в її економіці. Є передбачення, що у найближчі три роки нафтові котирування будуть коліватися в діапазоні 40-50\$ за барель. Таким чином, низькі ціни на нафту стануть серйозним викликом для Росії як країни-експортера нафти, що суттєво позначиться на її економіці. У той же час Україна, будучи імпортером палива, повинна провести структурні реформи паливно-енергетичного комплексу.

Рис. 3. Ціна нафти марки Brent 2014-2015рр., дол. за барель

Джерело: дані запозичено з Forex та джерела [5]

Негативно даний конфлікт впливає й на курс національної грошової одиниці, зокрема, впродовж року на 138,58% зріс курс долара (рис. 4), а оскільки Україна більшість товарів імпортує, то це спричинило суттєве підвищення цін на основні групи продовольчих й промислових товарів, що призвело до тотального зuboжіння населення.

Рис. 4. Графік флуктуацій середнього курсу долара в Україні під впливом політичних подій

Джерело: побудовано автором на основі даних *Korrespondent.net* та джерела [3, с. 1]

З метою врегулювання ситуації урядом України було здійснено багато спроб встановити мир на Сході країни, реалізовувалися різні заходи, щоб припинити ескалацію конфлікту, але вони виявились марними, так як зі сторони бойовиків в односторонньому порядку здійснювались регулярні обстріли блокпостів та житлових кварталів міст й населених пунктів в зоні АТО, порушуючи домовленості про перемир'я. Зазначене свідчить про те, що В.Путін, надаючи підтримку бойовикам у вигляді важкої бронетехніки та відповідного фінансування, має намір повернути СРСР, а також внести зміни в сучасну геополітичну карту світу. Такі дії Російської Федерації негативно впливають на регіональну безпеку та стабільність не лише в Україні, але й ставлять під сумнів питання національної безпеки багатьох країн від Балтії аж до Чорноморсько-Каспійського басейну, створюючи передумови для звернення до НАТО як гаранта європейської безпеки.

Висновки з проведеного дослідження. Сьогодні перед Росією постали серйозні глобальні виклики, які завдають певної шкоди її економіці й похитнули статус цієї могутньої держави на геополітичній карті світу. Водночас, Україна знаходиться у надто складній економічній й політичній ситуації, щоб самостійно знайти вихід з неї, а тому потребує суттєвої фінансової допомоги зі сторони світової спільноти й проведення реформ в усіх сферах суспільного життя, торкаючись різних щаблів державного управління.

Наразі, Україна відіграє роль буферної зони, на території якої різні політичні гравці грають свої політичні ігри в умовах повної відсутності дисциплінованої влади, стратегії та керівництва [2]. Ті дії, які будуть здійснені після «перезавантаження» стосунків між Україною, Росією та ЄС, США, НАТО, будуть визначальними для формування подальшого майбутнього не лише самої України, але й цілого європейського регіону [11, с. 5].

Література

1. Анализ и прогноз цен на нефть в 2015 году [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.abird.ru/articles/oil>.
2. Возняк Т. Україна як поле зіткнення світових геополітичних гравців [Електронний ресурс] / Т. Возняк. – Режим доступу: http://blogs.pravda.com.ua/authors/voznjak/531ebe7732e70/view_print/.
3. Готівковий курс валюти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finance.liga.net/rates/nal/dyn/USD.htm>.
4. Динамика курса доллара к рублю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://доллар-курс.рф>.
5. Динамика цен на Нефть Brent (ICE.Brent), USD/баррель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.yandex.ua/quotes/1006.html>.
6. Дубанська О. Вплив зміни ціни на нафту [Електронний ресурс] / О. Дубанська. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2014/11/4/502686/>.
7. Кількість жертв війни на Донбасі [Електронний ресурс] //Доповідь верховного комісара ООН з прав людини Зейд Раада аль-Хусейна. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/120862>.
8. Меркель А. Це не внутрішній конфлікт, а зіткнення Росії і України [Електронний ресурс] / А. Меркель. – Режим доступу: <http://194.44.10.23/world/128383>.
9. Наличний курс валют (график) [Електронний ресурс] // Ліга. Фінанси. – Режим доступу: <http://finance.liga.net/rates/nal/dyn/USD.htm>.
10. Російсько-українська війна (2014-2015) [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.
11. Українсько-іспанський стратегічний діалог. Україна в координатах глобальної та європейської безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD115_ukr_1.pdf.
12. Цена на нефть. График. Динамика курса цен нефти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kurs-dollar.net/brent.html#нефть>.

13. Через падіння цін на нафту рубль подешевшав до 64,98 за долар [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://palm.newsru.ua/finance/13jan2015/nefrub.html#1>.

14. Шимонович І. Газета «Подробности» [Електронний ресурс] / І. Шимонович. – Режим доступу: <http://podrobnosti.ua/power/2014/09/24/994808.html>.

References

1. Analysis and forecast of the oil prices in 2015 year, available at: <http://www.abird.ru/articles/oil>
2. Vozniak T. *Ukraina yak pole zitkennia svitovykh geopolitychnykh gravtsiv* [Ukraine as an area of collision of the world geopolitical players], available at: http://blogs.pravda.com.ua/authors/voznayak/531ebe7732e70/view_print/
3. Currency cash exchange rate, available at: <http://finance.liga.net/rates/nal/dyn/USD.htm>
4. Ruble - dollar exchange rate dynamics, available at: <http://доллар-курс.рф>
5. ICE. Brent oil prices dynamics, USD/barrel, available at: <http://news.yandex.ua/quotes/1006.html>
6. Dubanska, O. (2014), "Impact of the oil prices changes", available at: <http://www.epravda.com.ua/publications/2014/11/4/502686/>
7. "The number of victims in the war in Donbass. Report of the UN High Commissioner for Human Rights Zeid Ra'ad Al-Hussein", available at: <http://tyzhden.ua/News/120862>
8. Merkel' A. "It's not an internal conflict, it's a collision between Russia and Ukraine", available at: <http://194.44.10.23/world/128383>
9. "Cash exchange rate (graph)", *Liga. Finansy*, available at: <http://finance.liga.net/rates/nal/dyn/USD.htm>.
10. "Russian-Ukrainian war (2014-2015)", Wikipedia, available at: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
11. "Ukrainian-Spanish strategic dialogue. Ukraine in the coordinates of the global and European security", available at: http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD115_ukr_1.pdf
12. "Oil prices. Graph, oil price rates dynamics", available at: <http://kurs-dollar.net/brent.html#нефть>
13. "Due to the oil prices decline the rouble became as cheap as 64,98 for a dollar", available at: <http://palm.newsru.ua/finance/13jan2015/nefrub.html#1>.
14. Shumonovych, I. (2014), *Gazeta Podrobnosti*, available at: <http://podrobnosti.ua/power/2014/09/24/994808.html>

УДК 338.439.5:339.94(477)

Гоцелюк А.Ю.,
аспірант* кафедри світового сільського господарства та ЗЕД
Попович В.Р.
Миколаївський національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Gotseluk A.Y.,
graduate student of the department of world agricultural and FEA
Popovich V.R.
Mykolayiv State Agrarian University

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE IN TERMS OF INTERNATIONAL COOPERATION

Постановка проблеми. Аграрний сектор економіки завжди мав першорядне значення для країни. Важливість цієї сфери не викликає сумніву, тому що саме від її ефективного функціонування залежить рівень життя українського населення, продовольча безпека країни. Не зважаючи на це, сучасний стан аграрного сектору ще дуже далекий від такого, який можна назвати благополучним. Він характеризується низкою проблем, пов'язаних не тільки з виробництвом продовольчої продукції, а й з такими аспектами, як ненадання шкоди природі та здоров'ю людини, для чого шляхи його подальшого розвитку повинні базуватися на нових формах виробничо-економічних стосунків, що отримуються в результаті розвитку міжнародного співробітництва [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед учених, які досліджували міжнародне співробітництво в сільському господарстві, доцільно назвати В.І. Андрійчука, П.П. Борщевського, І.В. Гончаренко, Ф.В. Горбоноса, Л.В. Дейнеко, О.Ю. Єрмакова, В.В. Зіновчука, А.В. Ключник, О.В. Крисального, І.І. Лукінова, П.М. Макаренко, І.Н. Топіху, В.Ф. Опришко, Ю.В. Ушкаренко, І.І. Червена, О.В. Шибаніну та ін. Проблемними питаннями аграрного сектору України займалися такі вчені, як В.І. Горіславська, Б.К. Супіханов, І.М. Титарчук, О.А. Кириченко, В.Д. Кудрецький.

* Науковий керівник: Ключник А.В. – д.е.н., професор